

V. ISTORICUL SOCIETĂȚII

SOCIETĂȚI ȘI ASOCIAȚII ȘTIINȚIFICE DE ISTORIE ANTERIOARE ANULUI 1949

N. ADĂNILOAIE*

Nicolae Bălcescu a fost primul istoric român care a arătat necesitatea înființării unei societăți de istorie. În 1845, când a început publicarea "Magazinului istoric pentru Dacia", el preciza: "Păreră noastră și a mai multor români, care se interesează de istoria Patriei, este de a se întocmi o societate istorică, care să aibă fondurile necesare"¹. Din păcate, aceste fonduri lipsind, o serie de încercări ale istoricilor de a întemeia societăți sau asociații profesionale n-au putut fi încununate de succes. O singură societate istorică a dăinuit câțiva ani, întrerupându-și însă și ea, din când în când, activitatea tot din lipsa fondurilor necesare. Dar și această societate, înființată în 1901 – asupra căreia vom reveni – se adresa mai ales specialiștilor și nu profesorilor secundari de istorie. Toate celelalte asociații, pornite din inițiativă particulară dar și din pasiunea unor intelectuali pentru studiile istorice, au rămas în sfera încercărilor, limitându-se la elaborarea și publicarea unor statute.

În cele ce urmează vom căuta să prezentăm, în ordine cronologică, aceste societăți precum și statutele lor.

Prima este Societatea de istorie și arheologie din județul Mehedinți a cărei statute au fost votate la 8 octombrie 1881. În statute se preconizează că această asociație are scopul de "a institui un muzeu arheologic pentru conservarea monumentelor istorice ale județului Mehedinți, a face cercetări istorice, a lucra la răspândirea cunoștințelor istorice pentru populațiunea județului, a publica lucrările relative la istoria și arheologia țării, a întreține relații cu alte societăți din țară și străinătate cu scopuri identice". Societatea va înjgheba o bibliotecă și se va forma o colecție de toate materialele găsite în județ, clasându-le sistematic. Va avea "un număr nelimitat de membri, fără distincțiune de sex, naționalitate și reședință, care vor face cerere pentru a fi admiși în societate". Membri vor fi activi (cei cu reședința în Turnu Severin), corespondenți (cei ce nu sunt din oraș) și onorifici (cei ce vor fi dovedit – ca istorici, publiciști sau artiști – că "au adus servicii" țării)². Statutele mai prevăd că adunarea generală va alege, din trei în trei ani, comitetul de conducere al societății, că veniturile acesteia vor proveni din taxa de înscriere de 10 lei, din cotizația lunară de 1 leu și din donații și publicații, cine nu-și va plăti cotizația timp de patru luni se va considera retras din societate,

* Profesor univ. dr. pensionar.

1. Apud "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", vol. X, București, 1909, p. 156.

2. Statutele Societății de istorie și arheologie din județul Mehedinți, 1881, p. 3-6.

iar cei ce vor face donații vor fi trecuți "în cartea de aur". În final, se menționează că, în caz de dizolvare, muzeul va rămâne proprietatea comunei iar fondul va trece la Academia Română pentru premiere. Comisiunea care a elaborat statutele a fost prezidată de N. Băicoianu având ca membri pe Em. M. Porumbaru, I. Capeleanu ș.a.³. Intențiile serioase ale comisiei de redactare a statutelor, inclusiv promisiunea de a înscrie "în cartea de onoare a societății" pe cei ce vor face donații, n-au avut darul de a atrage membri și nici de a face ca această încercare să se transforme într-o reușită viabilă.

O altă încercare are loc treisprezece ani mai târziu, când, în decembrie 1894, se votează statutele Societății istorice din București. În statute se arată că această societate are drept scop "înaintarea studiilor istorice în țară și mai ales a studiului istoriei Patriei". Pentru atingerea acestui scop se vor ține conferințe, se vor cerceta monumentele istorice, se vor "studia documentele de prin arhivele statului și ale persoanelor particulare", se vor "culege și publica producțiuni populare; se va înființa o bibliotecă"; se va ține "în fiecare an câte un congres" în localitățile cu monumente istorice și "se va publica un buletin". Membri societății sunt: fondatori, onorifici, activi și corespondenți. Membri corespondenți sunt "toate persoanele din țară sau străinătate, pe care societatea le va considera ca folositoare pentru atingerea scopului său"; iar "ca membru onorific" poate fi proclamată "orice persoană care dă sprijin societății". În art. 13 se precizează că "membri onorifici și corespondenți nu sunt supuși la nici o taxă"⁴. Urmează o serie de articole privind drepturile și datoriile membrilor, printre care se stipulează că cei care nu vor plăti cotizația lunară de 1 leu, timp de 3 luni, sau vor lipsi la 3 ședințe ordinare ale societății, încetează de a mai fi membri. Se prevede ca ședințele ordinare ale societății să se țină "odată pe săptămână", iar aniversarea societății să aibă loc "în ziua de 6 decembrie" când se va alege un comitet nou, după ce o comisie va verifica gestiunea vechiului comitet. Nu se fac nici un fel de precizări privind periodicitatea ședințelor comitetului, stipulându-se doar – în art. 19 – că acesta "își va ține ședințele sale oricând va crede de cuviință"⁵. Se dă și un regulament de aplicare a statutelor, un regulament al bibliotecii și cabinetului de lectură. Referitor la durata societății, în statute se menționează că atunci când "numărul membrilor înscriși, afară de cei din comitet, se va reduce la mai puțin de zece persoane, societatea se va considera dizolvată"; iar în caz de dizolvare "cărțile aflătoare în bibliotecă și capitalul societății se va dăruia Societății pentru învățatura poporului român"⁶. Afară de elaborarea acestor statute, nu se cunoaște vreo activitate a Societății istorice din București și nici de editare a vreunui buletin nu se știe.

3. *Ibidem*, p. 7-12.

4. *Statutele Societății istorice din București*, București, 1895, p. 3-7.

5. *Ibidem*, p. 8-15.

6. *Ibidem*, p. 16-19.

După cum am menționat, singura asociație care a avut o activitate meritorie, dar care se adresa în mică măsură profesorilor secundari de istorie, a fost Societatea istorică română, înființată la 5 mai 1901, când s-au aprobat și statutele, care vor fi modificate parțial în decembrie 1908. Scopul Societății – se arată în statute – "este studiul istoriei și al științelor auxiliare cu privire la poporul român, răspândirea cea mai întinsă a cunoștințelor istorice și deșteptarea simțului și interesului istoric în toate clasele societății". Pentru a ajunge la acest scop Societatea va tinde la concentrarea celor care se ocupă cu studiile istorice și arată interes pentru aceste studii. În acest sens va publica lucrări istorice instructive, o bibliografie și "un dicționar istoric al românilor, precum și cronici, memorii, documente, inscripțiuni" și alte materiale în "revista sa periodică și în volume deosebite"; va face cercetări în arhivele și bibliotecile din țară și străinătate; va "studia monumentele istorice și artistice ale țării, ruinele vechi precum și locurile de bătălie mai însemnate din trecutul poporului român"; va institui "premiu pentru anumite opere și cestiuni istorice"⁷.

Membrii Societății istorice române sunt: fondatori, activi, onorifici și corespondenți. Vor putea fi aleși ca membri fondatori "aceia cari vor depune odată pentru totdeauna, o sumă de cel puțin 300 lei". (Această sumă echivala atunci cu salariul unui învățător pe trei luni!). Membri activi se obligau să achite o cotizație anuală de 20 lei. Membri corespondenți – români sau străini – erau scutiți de cotizație anuală. O dispoziție specială prevedea că "membri onorari se vor alege numai persoanele acelea cari vor face Societății istorice române însemnate donațiuni în imobile, în bani, în cărți manuscrise etc". Statutele prevedeau că, în fiecare an, Societatea va ține o adunare generală compusă din toți membri, ea putând însă lucra "cu oricâți membri vor fi prezenți", dar numai membri fondatori și activi "au singuri dreptul de a vota". Adunarea generală alege comitetul de conducere și-i verifică gestiunea. Totodată, la propunerea comitetului, alege membrii onorifici ai Societății. Comitetul este ales pentru trei ani dar e obligat să prezinte "la deschiderea sesiunii generale un raport despre toate lucrările făcute în cursul anului și o dare de seamă amănunțită despre situațiunea fondurilor". În statut se prevedea, totodată, că mai ales în lunile de vară, se vor face excursii la "locurile mai importante istorice" pentru "studierea monumentelor, a bibliotecilor și arhivelor". De asemenea, se prevedea că în ședințele lunare ale comitetului se vor face comunicări și se vor citi opere istorice. La aceste ședințe publice "vor fi invitați membri Societăți aflători în Capitală"⁸.

Ca organ de publicitate al Societății – se preciza în art. 12 – va servi "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", care va fi trimisă membrilor activi "în contul cotizației la 20 lei anual". În dispozițiunile generale și finale se prevedea că "Societatea istorică română se considera a fi constituită și va începe să funcționeze îndată ce 20 membri vor fi aderat la aceste statute"; iar în caz de dizol-

7. "Revista pentru istorie, arheologie și filologie", vol. X, p. 168.

8. *Ibidem*, p. 169 și 171.

vare, "toată averea sa cărți, colecțiuni etc., după lichidarea pasivului, se vor oferi societății Atheneului Român din București și vor servi pentru scopuri științifice interesând neamul românesc"⁹.

Societatea istorică română a putut lua ființă datorită faptului că grupul de inițiativă a făcut donații importante pentru a asigura și finanțarea revistei. De altfel, acest grup era alcătuit din "cunoscători și iubitori ai trecutului nostru" în frunte cu V. A. Urechea, George I. Lahovari, B. P. Hașdeu, Grigore Tocilescu, N. Ionescu, Em. Krețulescu, N. Densușianu, Ionescu Gion ș.a. Lor li s-a asociat la început 34 de persoane iar în câțiva ani această Societate număra peste 300 de membri: profesori universitari, profesori secundari, institutori, învățători, preoți, medici, ingineri, ofițeri etc. Președinte al comitetului, implicit al biroului executiv al Societății, a fost ales George I. Lahovari care era secretar al Societății Geografice și președinte al Curții de conturi, iar secretar general Grigore Tocilescu, directorul "Revistei pentru istorie, arheologie și filologie" și vicepreședinte al Societății geografice¹⁰.

Societatea istorică română a funcționat, în prima ei fază, trei ani, timp în care s-au ținut 24 de conferințe științifice de către: Gr. Tocilescu (*Primii domni ai Țării Românești*), Al. C. Sturdza (*România contemporană și starea ei economică*), Marin Dumitrescu (*Influența Rusiei în mișcarea lui Tudor*), N. Petrașcu, Ilie Bărbulescu, N. Densușianu, Ionescu Gion ș.a. precum și unele conferințe de popularizare a istoriei. S-au publicat o serie de lucrări și articole în revistă, inclusiv material filologic și literar; s-au făcut călătorii de studiu în țară și în Transilvania. Una din aceste călătorii a fost la Deva spre a admira – scrie reporterul – "interesantele urme ale civilizației strămoșilor noștri, găsind pretutindeni ospitalitate frățescă de toată lauda". Șt. Greceanu a scris atunci articolul *O călătorie în Ardeal*. S-a făcut apoi o excursie la Finta, județul Dâmbovița, locul bătăliei dintre Matei Basarab și Vasile Lupu¹¹. Ședințele Societății, inclusiv cele de comitet ori birou, s-au ținut în localul Curții de Conturi, iluminatul și încălzitul fiind puse la dispoziție de președintele George I. Lahovari.

În ședința din 5 iunie 1904 G. Lahovari a amintit participanților că la 2 iulie întreaga națiune "va comemora 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare" iar Gr. Tocilescu a propus să se facă o coroană de bronz pe care o va depune personal pe mormântul marelui voievod de la Putna, unde va ține și o cuvântare. Această coroană de bronz a fost turnată în atelierul Școlii superioare de arte și meserii¹².

Societatea nu a avut nici o subvenție de la stat; ea s-a întreținut din cotizațiile și donațiile membrilor. Terminând fondurile, la 29 iunie 1904, Societatea și-a

9. *Ibidem*, p. 170 și 172.

10. *Ibidem*, p. 151.

11. *Ibidem*, p. 152-153 și 156.

12. *Ibidem*, p. 148.

încetat activitatea. Tot atunci a încetat și apariția organului său "Revista pentru istorie, arheologie și filologie".

După patru ani și jumătate, Societatea și-a reluat activitatea, biroul, printr-o circulară, a făcut apel la foștii membri să o sprijine financiar, invocând și cuvintele lui N. Bălcescu din 1845 anume că fără "fonduri trebuincioase" o societate istorică nu poate dăinui. La adunarea generală din 15 decembrie 1908 s-a ales un nou comitet în frunte cu Em. Krețulescu (fostul vicepreședinte), G. I. Lahovari bolnav fiind, a fost trecut președinte de onoare. Profesorul I. Tanoviceanu și generalul Brătianu au fost aleși vicepreședinți, Gr. Tocilescu secretar general iar C. Protopopescu-Argeș secretar și casier. În comitet au mai fost aleși: I. C. Filitti, C. Giurescu, Leonida Colescu, C. Sarățeanu, N. Pătrașcu, Sava Somănescu, C. Bălăceanu ș.a. Președintele a făcut o însemnată donație și, totodată, s-a angajat să pună la dispoziția Societății, gratuit, pentru ședințe și secretariat, saloanele Eforiei Krețulescu din Calea Victoriei 57. În ședința din 5 ianuarie 1909, comitetul a hotărât ca Societatea să sărbătorească, printr-o conferință la Ateneu, semi-centenarul unirii țărilor române, invitând pe toți membri din Capitală să participe la această conferință¹³.

La 25 februarie 1910, președintele Societății istorice române a trimis o adresă ministrului Spiru Haret comunicându-i că această Societate posedă "colecțiunea completă" a "Revistei pentru istorie, arheologie și filologie", organul său, și, neavând fonduri, propune pentru Casa Școalelor câteva serii din revistă, "contra cost", pentru ca, din acești bani, să poată tipări numerele viitoare. Haret pune pe adresă rezoluția: "Se va avea în vedere pentru viitor"¹⁴. De altfel și cât a trăit Gr. Tocilescu (mort la 17 septembrie 1909) această revistă s-a difuzat cu mare greutate, de aceea era trimisă membrilor Societății în contul cotizației anuale de 20 lei.

În anii următori, până la primul război mondial, s-au ținut o serie de comunicări științifice în cadrul Societății istorice române, precum și conferințe de popularizare despre: *Miron Costin*, *Tudor Vladimirescu*, *N. Bălcescu*, *Cuza Vodă*, *B. P. Hașdeu* ș.a. Ar fi de semnalat și faptul că, într-o ședință a Societății din 1914, au fost primiți, "ca membrii de drept" preoții și învățătorii din localitățile istorice. În revista Societății s-au publicat și în acești ani numeroase studii și articole semnate de: Em. Krețulescu, C. Giurescu, general P. V. Năsturel, Orest Tafrali, I. Tanoviceanu, I. C. Filitti, N. Bănescu, Al. Dumitrescu, Ilie Minea, Al. A. Vasilescu, I. Ursu, N. I. Apostolescu, I. Slavici, N. D. Popescu ș.a.¹⁵.

Tot din lipsa fondurilor, în 1915, activitatea Societății istorice române și a "Revistei pentru istorie, arheologie și filologie" s-a întrerupt din nou. Vitregiile războiului și ocuparea Capitalei de armatele inamice au constituit, de asemenea, obstacole în calea unei eventuale reluări a activității acestei Societăți. Încercările

13. *Ibidem*, p. 157-159.

14. Arhivele Naționale București, fond Casa Școalelor, dosar 3/1910, f. 41.

15. Vezi "Revista pentru istorie, arheologie și filologie" volumele XI-XV, din anii 1910-1914.

lui Em. Krețulescu, din 1922, de a revigora Societatea istorică română și apelul lui călduros făcut *Către cititori*, n-au fost încununate de succes¹⁶.

În iunie 1930, cu ocazia congresului profesorilor de istorie ce a avut loc la Iași, se pare că s-au făcut încercări de a se organiza și o societate de istorie care să se preocupe și de probleme de învățământ. Ziarul "Mișcarea" de la Iași se ocupă, pe larg, de acest congres¹⁷. La 4 iunie 1930, sub titlul *Congresul istoricilor la Iași* ziarul scrie: "Comitetul permanent al Congresului profesorilor de istorie aduce la cunoștință colegilor universitari, secundari și de la școli speciale că Direcțiunea generală C.F.R. a acordat participanților la congresul din Iași (7-9 iunie a.c.) reducere de 50 la sută dus și întors; ...toți cei înscriși la Congres vor primi până la 5 iunie certificatele de călătorie în baza cărora vor putea beneficia de această reducere". Cei ce nu s-au înscris, și doresc să participe, să comunice telegrafic lui C. Moisil, la Arhivele Statului, spre a primi și ei certificatele de reducere. Comitetul de la Iași, prezidat de profesorul Gh. Brătianu, anunțând că congresul se va ține în sala Teatrului Național, că ședința inaugurală va fi prezidată de N. Iorga, menționează că s-au luat măsuri pentru găzduirea congresiștilor. La 7 iunie ziarul anunță unele schimbări, aume că ședința festivă a profesorilor de istorie "din întreaga țară" va avea loc în aula Universității, cuvântul inaugural va fi rostit de Gh. Brătianu. La congres vor putea participa profesorii de istorie și "toate persoanele care se interesează de manifestările culturale". În legătură cu programul, se anunță că se vor discuta și "probleme de învățământ"; se vor vizita și monumente de istorie ale Iașului, iar a treia zi se va organiza și o excursie la Hârlău-Cotnari.

La 8 iunie 1930, sub titlul *Congresul istoricilor într-un oraș istoric*, ziarul "Mișcarea" scrie: "Astăzi s-a deschis congresul general al profesorilor de istorie". Dată fiind importanța Iașilor, profesorii de istorie au hotărât să-și țină aici "congresul anual". Ziarul le urează: "bun venit congresiștilor". Se arată apoi ce monumente vor vedea participanții și ce muzee; se menționează, totodată, că "Iașul a dat țării pe A. D. Xenopol". Pe pagina a doua se menționează că, la congres, participă și membri ai societăților studenților în istorie, că au venit și profesorii I. Lupaș și Aurel Sacerdoțeanu și că delegații au fost primiți la gară de Gh. Brătianu și Emil Diaconescu. În continuare, se precizează că deschiderea congresului a avut loc în aula Universității, Biroul de conducere fiind format din profesorii I. Lupaș președinte, C. Moisil și G. Ghibănescu vicepreședinți. La ședința de deschidere participă și Orest Tăfrali, A. Oțetea, I. Găvănescu, Const. C. Giurescu ș.a. Sever Zotta, directorul Arhivelor Statului din Iași a dat citire unei scrisori a lui Gh. Brătianu prin care salută pe congresiști, regretând că a fost nevoit să plece din localitate. O telegramă de salut a venit și din partea lui N. Iorga. În cadrul discuțiilor, Const. C. Giurescu a ridicat problema "învățământului de istorie" insis-

16. *Ibidem*, vol. XVI, București, 1922, p. III-V.

17. Consultarea ziarului liberal "Mișcarea" mi-a fost sugerată de prof. univ. I. Scurtu, căruia îi mulțumim.

tând ca profesorii secundari să fie atrași și spre munca de cercetare științifică, dând exemplu pe institutorul Al. Ștefulescu din Gorj care a publicat o serie de documente și lucrări importante de istorie locală.

La 10 iunie ziarul arată că, după amiază, discuțiile au continuat "în localul cercului didactic". Aici prof. Const. C. Giurescu, luând din nou cuvântul, a vorbit despre metodele de predare a istoriei în învățământul secundar. El a cerut ca prin manuale și cursuri tipărite să se facă propagandă studiilor istorice. Într-o comunicare, Sever Zotta a susținut că nu golia ar fi trădat pe Ion Vodă, ci un oarecare Stavilă. Masa de seară în prima zi s-a luat la Școala normală "Vasile Lupu", iar a doua zi masa a fost oferită de Primărie, la Liceul Internat. În sala de mese s-a toastat pentru C. Moisil, Ilie Minea, Const. C. Giurescu și G. Ghibănescu. Emil Diaconescu a toastat pentru Gh. Brătianu care a organizat congresul dar, din motive independente de voința lui, a trebuit să plece urgent la București. Aceste motive au fost precizate chiar de Gh. Brătianu în ziarul "Mișcarea" din 20 iunie 1930. El declară următoarele: "În dimineața de 7 iunie mă pregăteam să deschid la Iași congresul profesorilor de istorie. Ca un trăsnet, la ora 5 dimineața, mi-a venit știrea să vin de urgență la București, chemat fiind de A.S.R. principele regent Nicolae, dorința principelui Carol, abia sosit în țară, fiind să mă vadă". Oricum, din cauza plecării precipitate a organizatorului – Gh. Brătianu – congresul nu a avut nici amploarea, nici influența scontată și nici nu s-a concretizat prin întemeierea unei societăți a profesorilor secundari de istorie cum spera Const. C. Giurescu.

O altă încercare de a întemeia o societate a profesorilor de istorie s-a făcut în 1934. În februarie acel an s-a elaborat și votat la Arhivele Statului, statutul Asociației generale a profesorilor secundari de istorie din România. Încă din primul articol al statutului, se arată că se înființează o Asociație generală a profesorilor secundari titulari de istorie de la toate școlile secundare din întreaga țară. Această asociație are scopul "de a urmări și dezbate problemele pedagogice și de învățământ, în legătură cu specialitatea istoriei, contribuind la o mai bună îndrumare a învățământului istoriei și a școlii românești". De asemenea, Asociația are scopul de a stimula sentimentele de solidaritate culturală între membri; de a îngriji de interesele culturale și profesionale ale membrilor, și de a propăși cultura națională și a întări sentimentul de unitate națională; de a stimula "cercetările istorice regionale prin profesori locali"; de a organiza congrese anuale în diferite orașe ale țării, "de preferință orașe istorice"; de a îngriji de publicarea "unei biblioteci istorice la îndemâna membrilor și pentru trezirea unui spirit istoric în marele public"; de a publica "pe cât va fi posibil, un buletin al Asociației cuprinzând studii istorice, probleme de învățământ istoric, informații și referate ce se vor ține la congrese; de a stabili legături cu colegi de specialitate din țări vecine mai întâi și apoi din celelalte țări"; de a organiza excursii în țară și în "localități și regiuni istorice din alte țări"; de a răspândi cultul marilor personalități

istorice românești "prin comemorări, prin vizite în localitățile lor natale și la mormintele lor"¹⁸.

Membri Asociației pot fi: fondatori (cei care vor semna statutul), activi ("toți titularii și pensionarii care vor cere înscrierea și vor plăti cotizația"), corespondenți ("profesori de istorie din alte țări care vor sprijini Asociația"). Pot fi și membri de *onoare*, "adică profesori universitari de istorie" și de alte persoane care vor sprijini Asociația "prin donații, precum și cei ce s-au distins prin cercetare, îndeosebi a istoriei naționale"¹⁹.

Statutul Asociației prevede că se va alege un comitet de conducere pe o perioadă de trei ani. Acest comitet va organiza ședințe de comunicări istorice și pedagogice și se va îngriji de apariția regulată a publicațiilor și în special a buletinului. De asemenea, comitetul Asociației se va îngriji și de excursii în țară și străinătate, cu reduceri și gratuități pe C.F.R. Veniturile Asociației vor proveni din cotizații anuale, donații și subvenții²⁰. Asociația aceasta – după cum constatăm – a fost singura care intenționa să se preocupe și de problemele pedagogice care interesau profesorii secundari de istorie. Statutul ei conținea destule idei interesante și benefice profesorilor de istorie.

Din păcate, nici această asociație, neprimind subvenții de la stat – cum sperau inițiatorii ei – nu a putut dăinui și a rămas "tot în sfera încercărilor", cum afirma prof. V. Maciu, în februarie 1968, la Conferința națională a Societății de științe istorice din România. Și totuși, o firavă activitate a asociației în domeniul excursiilor științifice, îndată după înființare, e semnalată în documentele vremii. Astfel, se știe că, în primăvara anului 1934, când Societatea istorico-arheologică "Bucureștii Vechi" – care a dăinuit între anii 1929-1935 fiind subvenționată de Primărie pentru săpăturile arheologice din Capitală – a organizat unele excursii, acestea s-au făcut "împreună cu membri Asociației generale a profesorilor de istorie". S-au făcut atunci trei excursii și s-au vizitat: mănăstirea Văcărești, săpăturile arheologice de la Snagov și biserica veche din Bălteni jud. Ilfov. Aceste excursii s-au făcut sub conducerea prof. Const. Moisil (secretarul menționatei Societăți) care, împreună cu G. D. Florescu și Dinu V. Rosetti, au dat profesorilor "explicațiile necesare"²¹.

O ultimă încercare s-a făcut în 1937 când s-a constituit, de fapt, Asociația istoricilor români, care și-a elaborat și publicat statutele sale. Scopul acestei asociații era: a) să contribuie la organizarea și progresul științelor istorice din România; b) să reprezinte pe istoricii români în manifestările științifice internaționale și în primul rând în Comitetul internațional de studii istorice. Dar, această asociație se compunea din membrii Academiei, din profesori și conferențieri universitari, doc-

18. *Asociația generală a profesorilor secundari de istorie din România. Statut*, București, 1934, p. 3-5.

19. *Ibidem*, p. 6-9.

20. *Ibidem*, p. 10-15.

21. *Vezi Buletinul Societății istorico-arheologice "Bucureștii Vechi"*, anii 1930-1934, București, 1935, p. 178.

tori în istorie și, numai cu aprobarea comitetului de conducere se puteau primi "și profesori secundari de istorie", licențiați²². Am menționat această asociație deși, conform statutelor, nu s-a preocupat și de învățământul istoriei și nici nu se cunoaște dacă a avut vreo activitate concretă.

Oricum, până în anul 1949 încercările profesorilor de a întemeia asociații sau societăți științifice de istorie, cu rare și temporare excepții, n-au putut fi încununete de succes deoarece le-au lipsit fondurile necesare și nici n-au fost stimulate financiar de Ministerul Învățământului.

În primăvara anului 1949 un grup de istorici și filologi – având și o oarecare trecere la forurile guvernamentale – a luat inițiativa înființării unei societăți profesionale, care să se ocupe de probleme didactice și științifice și, totodată, să fie sprijinită financiar de Ministerul Învățământului. Grupul de inițiativă – în frunte cu P. Constantinescu-Iași, Iorgu Iordan, Al. Graur, David Prodan, Andrei Oțetea, V. Maciu, I. Coteanu, Virgil Arbore ș.a. – a convocat, în ziua de 9 iunie 1949, la Institutul de istorie (azi Institutul "N. Iorga") o adunare la care au luat parte peste 100 de profesori de istorie și limba română din învățământul superior, mediu și elementar. Adunarea a dezbătut oportunitatea și necesitatea constituirii unei asociații științifice, precum și statutul provizoriu elaborat de grupul de inițiativă. În urma discuțiilor, adunarea a aprobat înființarea Societății de științe istorice și filologice – cu două secții distincte – precum și Consiliul de conducere al acestei asociații²³.

În februarie 1968 a avut loc disjungerea Societății de științe istorice și filologice. Cele două secții s-au transformat, devenind societăți separate. Astfel s-a creat Societatea de științe istorice din România și respectiv Societatea de științe filologice. Din 1950 până în 1972 Societatea de științe istorice – ca și alte societăți de cadre didactice – primind subvenții de la Ministerul Învățământului, a putut beneficia și de personal salariat tehnic-administrativ la centru și la filiale²⁴.

Odată cu încetarea subvențiilor, Societatea funcționând numai pe bază obștească, s-a înregistrat o diminuare a activității ei, mai ales la filiale. Cu toate acestea, în pofida obstacolelor ridicate de politicurile vremii, Societatea și-a continuat activitatea, prin strădaniile perseverente ale membrilor ei, pasionați de istorie, deși rândurile celor entuziaști s-au mai rărit.

22. *Asociația istoricilor români. Statute*, București, 1937, p. 3-5.

23. Vezi N. Adăniloae, *50 de ani de activitate a Societății de științe istorice din România. Scurt istoric*, în "Studii și articole de istorie" LXV, București, 2000, p. 5-6.

24. *Ibidem*, p. 10-11.